

Stavovi i navike adolescenata u vezi pušenja

Antolić V, Puharić Z, Salaj T, Grabovac Đ, Puharić F.

Veleučilište u Bjelovaru

Sažetak

Pušenje je raširena ovisnost u čiju prevenciju se sve više ulaže znatna sredstva. Najčešći začeci ove ovisnosti sežu u adolescentsku dob. U svrhu istraživanja provedene su ankete tijekom 2016. godine s učenicima jedne osnovne i dvjema srednjim školama u Bjelovaru i okolici. Anketu su ispunjavali učenici osnovne škole u Novoj Rači, njih sto trideset i devet, učenici Tehničke škole u Bjelovaru, sto osamnaest ispitanika, te učenici Medicinske škole Bjelovar, sto devetnaest ispitanika. Rezultati istraživanja pokazuju da je edukacija djece na niskom nivou, te da mladi nisu zainteresirani za dodatnim znanjem o rizicima ove ovisnosti. Iz obrađenih podataka u anketama proizlazi i važnost ovog rada koji pokazuje da je potrebno uložiti puno napora u prevenciji ovisnosti o cigaretama kako bi mladi shvatili njenu opasnost.

Ključne riječi: pušenje, adolescenti, edukacija

Uvod

„Pušenje je udisanje dima zapaljenog duhanskog lišća u cigareti ili luli. Kolumbo je u XVI. stoljeću donio duhan iz Amerike u Europu i od tada se pušenje proširilo po cijelom svijetu“ (1). Pušenje duhana je masovna pojava bolesti ovisnosti te najraširenija socijalna bolest i prioritetan javnozdravstveni problem u svijetu i u našoj sredini (2). Adolescenti, kao mladi ljudi u razdoblju tjelesnog i duhovnog razvitka nailaze na različite izazove koje život stavlja pred njih i sukobe s okolinom koja ih često puta, po njihovom dubokom uvjerenju, ne razumije. U tom vremenskom razdoblju javljaju se samodokazivanje, uklapanje u okolinu, vidljive promjene na tijelu, usklađivanje obveza u školi i želje za izlascima s vršnjacima. Kao jedan otpor na promijene kroz koje prolaze javlja se i želja za prvom cigaretom koja često prijeđe u ovisnost. Nakon što se zapali prva cigareta stječe se vrlo brzo nesvjesna navika pušenja koja se onda produži kroz daljnji život. Profesor Mijo Šimunić u priručniku „Zašto ne pušiti?“ navodi kako su 80% redovitih pušača postali ovisnici upravo u tom životnom razdoblju oko osamnaeste godine (2). Duhanski ili pušački dim je smjesa raznih kemijskih tvari. Sastav duhanskog dima ovisi o vrsti duhana, zatim o temperaturi, dužini cigarete, brzini izgaranja, raznim dodacima i na kraju o tehnološkoj obradi duhana. Među najštetnije sastojke u duhanskom dimu cigareta spadaju (2): nikotin, ugljični monoksid i katranski spojevi. Duhanski dim prvo oštećuje dišni sustav, a zatim ostavlja posljedice koje trpi cijeli organizam. Zdravstvene posljedice aktivnog pušenja su (3):

Rak grla – prema statistikama, oko 95% bolesnika koji boluju od navedene bolesti su pušači.

Rak pluća – ili rak bronha pluća karakteristična je bolest pušača, koja se javlja podmuklo i u početku bez tegoba, tek kasnije se javljaju neki uočljivi simptomi kao što su: krvavi ispljuvci, neprestani kašalj i mršavljenje. Često se javlja i rak usana i grkljana.

Kronične bolesti bronha i pluća - nikotin djeluje tako da sužava krvne žile u sluznici dišnog sustava, te su pušači skloni infekcijama gornjih dišnih putova. U kroničnu bolest bronha i pluća spadaju: kronični bronhitis, emfizem i astma.

Bronhitis – u pušača je šest puta češći nego u nepušača. Kronični bronhitis se može samo izliječiti ako osoba prestane pušiti. Najčešći simptom je suhi jutarnji kašalj koji se još naziva i „pušački kašalj“.

Emfizem pluća – kod pušača se javlja različito i često puta rano. Kao i kod bronhitisa emfizem pluća je šest puta češći kod pušača nego kod nepušača.

Cilj rada je ispitati učestalost pušenja adolescenata, dob konzumiranja prve cigarete, razliku u pušenju između srednje medicinske škole i srednje tehničke škole, uzrok konzumiranja prve cigarete kod adolescenata.

Metode

Istraživanje je obavljeno u Osnovnoj školi Nova Rača gdje su anketirani učenici od petog do osmog razreda, u srednjoj Medicinskoj školi u Bjelovaru anketirani su učenici trećih i četvrtih razreda kao i u srednjoj Tehničkoj školi u Bjelovaru. Prije samog istraživanja za maloljetne osobe napravljena je izjava, koja se dostavila roditeljima na potpis za pristanak anketiranja njihove maloljetne djece. Anketa se sastoji od osamnaest osnovnih pitanja za sve ispitanike, te trinaest dodatnih pitanja za ispitanike koji svakodnevno ili ponekad konzumiraju cigarete.

Rezultati

Rezultati anketiranja u osnovnoj školi

Svakodnevnih pušača jest 20 % očeva i 19 % majki. Trećina ispitanika probala je pušiti cigaretu, od toga 4% puši svakodnevno. Prosjek zapaljene prve cigarete je 11,3 godine, 88% ispitanika smatra da je pušenje uzrok ozbiljnih zdravstvenih problema a 82% kaže da maloljetne osobe bez problema mogu kupiti cigarete.

Rezultati anketiranja u srednjoj Medicinskoj školi

Svakodnevnih pušača jest 21 % očeva i 14 % majki. 83% ispitanika probalo je pušiti cigaretu, od toga 30% puši svakodnevno. Prosjek zapaljene prve cigarete je 14,5 godina, 85% ispitanika smatra da je pušenje uzrok ozbiljnih zdravstvenih problema a 97 % kaže da maloljetne osobe bez problema mogu kupiti cigarete.

Rezultati anketiranja u srednjoj Tehničkoj školi

Svakodnevnih pušača jest 16 % očeva i 10 % majki. 70 % ispitanika probalo je pušiti cigaretu, od toga 24 % puši svakodnevno. Prosjek zapaljene prve cigarete je 13,5 godina, 71 % ispitanik smatra da je pušenje uzrok ozbiljnih zdravstvenih problema a 99 % kaže da maloljetne osobe bez problema mogu kupiti cigarete.

Rasprava i zaključak

Svjetska zdravstvena organizacija objavila je podatke o prevenciji pušača u dobi od 15 godina u nekoliko europskih zemalja. Tako je 1986. zabilježeno da na području Austrije puši 13,1% djevojčica i 11,8% dječaka, u Norveškoj 17,6% djevojčica i 16,2% dječaka, u Švedskoj 10,9% djevojčica i 8,7% dječaka, u Švicarskoj 10,5% djevojčica i 9,5% dječaka, u Welsu 15,1% djevojčica i 13,1% dječaka. Na području Belgije, Finske, Mađarske, Škotske i Izraela bio je te godine među dječacima malo veći postotak pušača nego među djevojčicama (2). Procjenjuje se da u svijetu puši tri milijarde i tri stotine milijuna ljudi. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije od posljedica pušenja u svijetu umire oko 6 milijuna ljudi svake godine. Zbog posljedica štetnog djelovanja duhana svakih 8 sekunda u svijetu umire jedan čovjek. U Hrvatskoj je svaka treća odrasla osoba pušač, a procjenjuje se da od bolesti vezanih uz pušenje godišnje umire čak 12 000 do 14 000 ljudi (4). U Crnoj Gori je provedeno istraživanje 2003. godine, o učestalosti pušenja kod djece u osnovnoj školi. Tokom istraživanja se je zaključilo da djeca počnu pušiti prije navršene desete godine života. Istraženo je da u osnovnim školama ima 3,6% djece koja redovito puše (5). Provedeno istraživanje u Distriktu Brčko, među učenicima osnovne i srednje škole, dalo je sljedeće rezultate: među 4071 ukupan broj ispitanika, 42,8% puši, ostalih 57,2% ispitanika ne puši (6). Prema podacima ESPAD-ove studije iz 2011. godine na pitanje o konzumiranju cigareta u posljednjih 30 dana sa „da“ su u najvišem postotku odgovorili ispitanici iz Republike Hrvatske (41%; 1231/3002), oko pola manje ispitanika iz FBiM (31%; 1182/3813) i Republike Srbije (20%; 1217/6084), a najmanje (15%; 470/3132) iz Bosanskohercegovačkog entiteta RS“ (7). I u svijetu kao i kod nas raste postotak pušenja djece i adolescenata u najranijoj dobi. Zbog sve ranijeg prosjeka godina potrebno je djecu educirati o štetnosti pušenja i drugih vrsta ovisnosti u što ranijoj dobi. Edukacija neće biti dovoljna

ukoliko i država dosljedno ne sudjeluje represivnim mjerama poput dosljedne kontrole provođenja zakona o zabrani prodaje duhanskih proizvoda maloljetnicima. U sprječavanju pušenja bitno je uključiti odgojno obrazovne ustanove, a na prvom mjestu je vrlo bitno uključiti obitelj.

Literatura

1. Bertić Ž. Nepušenje-Kako sudjelovati i pomoći ostalima da postanu nepušači, Nove Staze, 2013;32:28-29.
2. Šimunić M. Zašto ne pušiti? Zagreb: Vlastita Naklada; 2001. Str.17-40, 65-88, 121-147
3. Bariša M. Ovisnosti. Zagreb:Vlastita naklada; 1994. Str. 155-170
4. Nastavni zavod za javno zdravstvo Splitsko – Dalmatinske županije. Štetni učinci pušenja [Online]. Dostupno Na: [Http://Www.Nzjz-Split.Hr/Web/Index.Php/Hr/Ostale-Vijesti/308-Stetni-Ucinci-Pusenja](http://www.nzjz-split.hr/web/index.php/hr/ostale-vijesti/308-stetni-ucinci-pusenja) (23.9.2017.)
5. Ljaljević A, Zvrko E, Stojiljković M. Problem pušenja među mladima u Crnoj Gori [Elektronički Članak]. Dostupno na: [File:///C:/Users/Matea/Downloads/Article5archives32008_1874%20\(1\).Pdf](file:///C:/Users/Matea/Downloads/Article5archives32008_1874%20(1).Pdf) (5.10.2017.)
6. Domić A, Tairović H, Sajko Mč. Pušenje cigareta među adolescentima u distriktu Brčko u Bosni i Hercegovini: presječna studija. Liječnički Vjesnik (Elektronički Zapis) 2016. Dostupno Na: [File:///C:/Users/Matea/Downloads/Pusenje_Cigareta_Me_U_Adolescentima_U_Distriktu_Brcko_U_Bosni_I_Hercegovini%20\(2\).Pdf](file:///C:/Users/Matea/Downloads/Pusenje_Cigareta_Me_U_Adolescentima_U_Distriktu_Brcko_U_Bosni_I_Hercegovini%20(2).Pdf) (29.08.2017)
7. Franelić Ip, Markelić M, Muslić Lj, Milanović Sm, Šimetin Ip, Mayer D, Burić Dj, Europsko istraživanje o pušenju, pijenju i uzimanju droga među učenicima, Espad, The European School Survey Project On Alcohol And Other Drugs, Prikaz Hrvatskih Nacionalnih Rezultata 2015. Godine, Hrvatski Zavod Za Javno Zdravstvo, Zagreb, 2016. Dostupno Na: [Https://Www.Hzjz.Hr/Wp-Content/Uploads/2016/10/Hr_Espad_2015_Rgb_3.Pdf](https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2016/10/Hr_Espad_2015_Rgb_3.Pdf) (09.10.2017.)